

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 005.52:330.133.1:657.47:005.936.3'06

<https://doi.org/10.66416/2522-1620.4.2026.122-127>

ПІДЛИПНА Р. П.
РИБАКОВА Л. П.

Облік та аналіз фінансових результатів підприємств в сучасних умовах господарювання

Предметом дослідження є облік та аналіз фінансових результатів підприємств в сучасних умовах господарювання.

Метою дослідження є визначення сучасних викликів та тенденцій в обліку та аналізі фінансових результатів підприємств.

Методи дослідження. У статті використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Результати роботи. У статті визначені основні аспекти обліку фінансових результатів підприємств. Розглянуті основні напрямки аналізу фінансових результатів підприємств. Охарактеризовано сучасні виклики та тенденції в обліку та аналізі фінансових результатів підприємств. Здійснено комплексний аналіз інформаційної бази для оцінки фінансових результатів, визначено основні показники, що характеризують прибутковість та рентабельність.

Висновки. Сучасний облік фінансових результатів підприємств потребує постійного вдосконалення, зокрема, шляхом впровадження інноваційних технологій, автоматизації процесів та адаптації до міжнародних стандартів. Важливим аспектом є забезпечення достовірності, повноти та своєчасності інформації про фінансові результати, що формується на підприємствах. Це досягається через належну організацію бухгалтерського обліку, зокрема: систематизацію облікових процедур, застосування сучасних облікових інструментів, відповідність нормативним вимогам. Аналіз фінансових результатів підприємств у сучасних умовах є багатограним і комплексним процесом, що потребує застосування різноманітних методів та інструментів. Ефективний аналіз дає можливість не лише оцінити минулу діяльність, але й прогнозувати майбутні результати, виявляти резерви зростання прибутку та оптимізувати структуру витрат. Успішне управління фінансовими результатами на сучасному етапі господарювання неможливе без інтегрованого підходу до обліку та аналізу. Дані, отримані в процесі обліку, є основою для проведення аналітичних процедур, а результати аналізу зможуть ініціювати коригування облікової політики та управлінських рішень.

Ключові слова: підприємство, фінансовий результат, доходи, витрати, прибуток, збиток, бухгалтерський облік, рентабельність, собівартість, податок.

Accounting and analysis of financial results of enterprises in modern business conditions

The subject of the study is accounting and analysis of financial results of enterprises in modern business conditions.

The purpose of the study is to determine modern challenges and trends in accounting and analysis of financial results of enterprises.

Research methods. The article uses the dialectical method of scientific knowledge, the method of analysis and synthesis, the comparative method, and the method of data generalization.

Results of the work. The article identifies the main aspects of accounting for financial results of enterprises. The main directions of analysis of financial results of enterprises are considered. Modern challenges and trends in accounting and analysis of financial results of enterprises are characterized. A comprehensive analysis of the information base for assessing financial results is carried out, and the main indicators that characterizing profitability and rentability are determined.

Conclusions. Modern accounting for financial results of enterprises requires constant improvement, in particular, through the introduction of innovative technologies, automation of processes, and adaptation to international standards. An important aspect is ensuring the reliability, completeness, and timeliness of information on financial results that generated at enterprises. This is achieved through proper organization of accounting, in particular: systematization of accounting procedures, application of modern accounting tools, and compliance with regulatory requirements. Analysis of financial results of enterprises in modern conditions is a multifaceted and complex process that requires the use of various methods and tools. Effective analysis makes it possible not only to evaluate past activities, but also to predict future results, identify reserves for profit growth and optimize the cost structure. Successful management of financial results at the current stage of management is impossible without an integrated approach to accounting and analysis. The data obtained in the accounting process are the basis for conducting analytical procedures, and the results of the analysis can initiate adjustments to accounting policies and management decisions.

Keywords: enterprise, financial result, income, expenses, profit, loss, accounting, profitability, cost price, tax.

Постановка проблеми. Упродовж останніх років спостерігається значне ускладнення економічного середовища, що зумовлює необхідність ретельного та глибокого аналізу фінансових результатів діяльності підприємств. Сучасні умови господарювання характеризуються динамічністю, глобалізацією, зростанням конкуренції, а також постійними змінами в законодавчій базі та ринкових тенденціях. В контексті цих змін, ефективність обліково-аналітичної системи є основним фактором успіху будь-якого суб'єкта господарювання. В основі підвищення ефективності діяльності підприємства та досягнення стабільного зростання прибутку є вдосконалення системи обліку фінансових результатів та поглиблення аналітичної роботи. Сучасне бізнес-середовище потребує від підприємств не лише оперативної реакції на зміни, але й проактивного підходу до управління. Це передусім фінансо-

ві показники, які є своєрідним індикатором стану компанії. Ретельний аналіз прибутків та збитків, витрат, інвестицій та інших фінансових потоків дає можливість виявити як сильні сторони, так і потенційні ризики. Ігнорування цих аспектів зможе призвести до прийняття невірних управлінських рішень, які негативно вплинуть на конкурентоспроможність та стійкість бізнесу. Ефективна обліково-аналітична система повинна забезпечувати не тільки достовірне відображення фінансових операцій, але й надавати інформацію, яка є корисною для прийняття стратегічних рішень. Це: аналіз факторів, що впливають на прибутковість, оптимізацію витрат, оцінку ефективності інвестиційних проектів та розробку заходів для підвищення фінансової стійкості. Комплексний підхід до аналізу фінансових результатів дає можливість перейти від реактивного реагування на зовнішні виклики до формування влас-

ної стратегії розвитку, що враховує всі нюанси сучасної економічної ситуації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останні дослідження та публікації в галузі обліку та аналізу фінансових результатів підприємств (Л.О. Волощук, У.О. Марчук, А.І. Орехова, К.Г. Сердюков, М.М. Шигун) показують активний пошук нових інструментів та підходів, що відповідають динамічному розвитку економіки, цифровізації та глобальним викликам. Акцент зміщується від традиційної фіксації даних до їх глибокого аналізу, прогнозування та інтеграції з нефінансовою інформацією для прийняття стратегічних рішень. Однак не приділено достатньо уваги для визначення викликів та тенденцій в обліку та аналізі фінансових результатів підприємств.

Мета статті – визначення сучасних викликів та тенденцій в обліку та аналізі фінансових результатів підприємств.

Виклад основного матеріалу. Фінансові результати підприємства є основним показником його ефективності та стійкості в сучасних умовах господарювання. Вони відображають спроможність бізнесу генерувати прибуток, задовольняти потреби споживачів, своєчасно виконувати свої зобов'язання та забезпечувати зростання вартості для власників.

Сучасні умови господарювання характеризуються високою динамічністю, глобалізацією, швидким розвитком технологій, зростанням конкуренції, зміною законодавства та економічної нестабільністю. Ці фактори зумовлюють необхідність постійного вдосконалення системи обліку та аналізу фінансових результатів, щоб своєчасно реагувати на виклики та використовувати нові можливості.

Облік фінансових результатів:

Облік фінансових результатів здійснюється відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО) та Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Основні аспекти обліку наступні:

- визнання доходів: доходи визнаються, коли істотно зменшується ймовірність надходження майбутніх економічних вигод, пов'язаних з активом, або коли вигода надходить. Це може бути реалізація продукції, надання послуг, отримання орендної плати, дивідендів тощо;

- визнання витрат: витрати визнаються, коли відбувається зменшення активів або збільшення

зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшень, пов'язаних з виплатами власникам). Це можуть бути собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, фінансові витрати тощо;

- формування фінансового результату: фінансовий результат (прибуток або збиток) визначається як різниця між доходами та витратами за звітний період;

- облік податку на прибуток: розрахунок та відображення податкових зобов'язань з податку на прибуток;

- розкриття інформації: фінансова звітність, зокрема Звіт про фінансові результати, містить детальну інформацію про доходи, витрати та фінансовий результат підприємства;

Аналіз фінансових результатів:

Аналіз фінансових результатів має на меті оцінити ефективність діяльності підприємства, виявити фактори, що впливають на прибутковість, та розробити рекомендації щодо її підвищення. Основними напрямками аналізу є:

Аналіз динаміки фінансових результатів:

- порівняння показників прибутку (валового, операційного, чистого) за різні періоди (місяць, квартал, рік) для виявлення тенденцій;

- аналіз зміни обороту, собівартості, прибутку від операційної діяльності.

Аналіз структури фінансових результатів:

- визначення питомої ваги кожного виду доходу та витрати у загальній сумі;

- оцінка впливу окремих статей витрат на загальний фінансовий результат.

Аналіз рентабельності:

- рентабельність активів (ROA): показує, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для отримання прибутку;

- рентабельність власного капіталу (ROE): відображає ефективність використання власного капіталу для створення прибутку;

- рентабельність продажів (ROS): показує, який прибуток припадає на кожну одиницю витрат;

- витратна рентабельність: аналіз рентабельності щодо окремих видів витрат.

Аналіз факторів, що впливають на фінансовий результат:

- факторний аналіз: ідентифікація та кількісна оцінка впливу факторів (зміна обсягу продажів, цін, собівартості, асортименту, маркетингових витрат тощо) на прибуток;

- аналіз беззбитковості: визначення точки беззбитковості, яка показує мінімальний обсяг продажів, при якому підприємство покриває свої витрати.

Порівняльний аналіз:

- порівняння фінансових показників підприємства з показниками конкурентів та середньогалузевими значеннями;
- бенчмаркінг, як інструмент для виявлення кращих практик.

Аналіз впливу зовнішніх факторів:

- оцінка впливу економічної ситуації, інфляції, зміни курсу валют, політичної стабільності на фінансові результати.

Сучасні виклики та тенденції в обліку та аналізі фінансових результатів:

- цифровізація та автоматизація: впровадження сучасних програмних рішень для обліку та аналізу, використання штучного інтелекту та машинного навчання для прогнозування та оптимізації;
- сталість та ESG-принципи: зростаюча увага до обліку та аналізу показників, пов'язаних зі сталим розвитком, екологією, соціальною відповідальністю та корпоративним управлінням (ESG);
- аналітика великих даних (Big Data Analytics): використання великих обсягів даних для отримання глибших інсайтів та виявлення прихованих закономірностей;
- управлінський облік: посилення ролі управлінського обліку, який надає інформацію для прийняття внутрішніх управлінських рішень, що безпосередньо впливають на фінансові результати;
- ризик-менеджмент: інтеграція аналізу фінансових результатів з процесами управління ризиками для підвищення стійкості підприємства;
- зміна методології обліку: постійне вдосконалення стандартів бухгалтерського обліку, що потребує від фахівців постійного навчання та адаптації.

Ефективний облік та глибокий аналіз фінансових результатів є невід'ємною складовою успішної діяльності підприємства в сучасних динамічних умовах. Вони дають можливість своєчасно виявляти проблеми, оцінювати позитивні та негативні фактори, приймати обґрунтовані управлінські рішення, підвищувати ефективність використання ресурсів та забезпечувати сталий розвиток бізнесу. Впровадження новітніх технологій, орієнтація на сталість та поглиблений управлінський аналіз є основними передумовами для досягнення успіху в майбутньому.

Висновки

Сучасний облік фінансових результатів підприємств потребує постійного вдосконалення, зокрема, шляхом впровадження інноваційних технологій, автоматизації процесів та адаптації до міжнародних стандартів. Важливим аспектом є забезпечення достовірності, повноти та своєчасності інформації про фінансові результати, що формується на підприємствах. Це досягається через належну організацію бухгалтерського обліку, зокрема: систематизацію облікових процедур, застосування сучасних облікових інструментів, відповідність нормативним вимогам. Аналіз фінансових результатів підприємств у сучасних умовах є багатограним і комплексним процесом, що потребує застосування різноманітних методів та інструментів. Ефективний аналіз дає можливість не лише оцінити минулу діяльність, але й прогнозувати майбутні результати, виявляти резерви зростання прибутку та оптимізувати структуру витрат. Успішне управління фінансовими результатами на сучасному етапі господарювання неможливе без інтегрованого підходу до обліку та аналізу. Дані, отримані в процесі обліку, є основою для проведення аналітичних процедур, а результати аналізу зможуть ініціювати коригування облікової політики та управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Бородіна О. А., Ляшенко В. І. Повоєнне відновлення економіки: світовий досвід та спроба його адаптації для України. Вісник економічної науки України. 2022. № 1. С. 121–134.
2. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Гуштан Т. В., Каганець–Гаврилко Л. П., Ярема Т. В., Брензович О. І. Міжнародний інвестиційний менеджмент: підручник. Львів: Вид-во ННБК «АТБ», 2025. 193 с.
3. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Каганець–Гаврилко Л. П., Гуштан Т. В., Крамченко Р. А. Конкурентні технології в міжнародній економіці: підручник. Львів: Вид-во ННБК «АТБ», 2023. 184 с.
4. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Крамченко Р. А., Индус К. П., Василюха Н. В. Міжнародний менеджмент: підручник. Львів: Вид-во ННБК «АТБ», 2024. 192 с.
5. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Лазур С. П., Вайжинський Ф. А. Міжнародна економіка в таблицях, схемах, формулах, задачах і прикладах: навчальний посібник. Львів: Вид-во ННБК «АТБ», 2019. 258 с.

6. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Вазинський Ф. А., Индус К. П. Міжнародні фінанси і фінансовий менеджмент в задачах та прикладах: навчальний посібник. Львів: Вид-во ННБК «АТБ», 2020. 161 с.

7. Гаврилко П. П., Лалакулич М. Ю., Колодійчук А. В. Основні фактори виникнення кризових явищ на промислових підприємствах. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. 2012. Вип. 22 (4). С. 158–164.

8. Колодійчук А. В. Інноваційний розвиток промисловості: завдання управління при врахуванні умов недосконалої конкуренції: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2015. 324 с.

9. Колодійчук А. В. Інформація як фактор інноваційного розвитку економіки. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 5/1(132). С. 58–62.

10. Колодійчук А. В., Гуштан Т. В., Молнар О. С., Василюха Н. В., Чобаль Л. Ю. Міжнародні перевезення в міжнародній економіці: підручник. Львів: Вид-во ННБК «АТБ», 2021. 189 с.

11. Терещенко Л. О., Матієнко-Зубенко І. І. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2004. 187 с.

References:

1. Borodina, O. A., & Lyashenko, V. I. (2022). Povoyenne vidnovlennya ekonomiky: svitovyy dosvid ta sprobayoho adaptatsiyi dlya Ukrayiny [Post-war economic recovery: world experience and an attempt at its adaptation for Ukraine]. *Visnyk ekonomichnoyi nauky Ukrayiny – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 1, 121–134. [in Ukrainian].

2. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Hushtan, T. V., Kahanets-Havrylko, L. P., Yarema, T. V., & Brenzovych, O. I. (2025). *Mizhnarodnyy investytsiynyy menedzhment* [International investment management]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

3. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Kahanets-Havrylko, L. P., Hushtan, T. V., & Kramchenko R. A. (2023). *Konkurentni tekhnolohiyi v mizhnarodniy ekonomitsi* [Competitive technologies in the international economy]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

4. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Kramchenko, R. A., Indus, K. P., & Vasylykha, N. V. (2024). *Mizhnarodnyy menedzhment* [International management]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

5. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Lazur, S. P., & Vazhynskyy, F. A. (2019). *Mizhnarodna ekonomika v tablytsyakh, skhemakh, formulakh, zadachakh i prykladakh* [International Economics in Tables, Schemes, For-

mulas, Problems and Examples]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

6. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Vazhynskyy, F. A., & Indus, K. P. (2020). *Mizhnarodni finansy i finansovyy menedzhment v zadachakh ta prykladakh* [International finance and financial management in problems and examples]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

7. Havrylko, P. P., Lalakulych, M. Yu., & Kolodiychuk, A. V. (2012). *Osnovni factory vynyknennya kryzovykh yavlyshch na promyslovykh pidpryyemstvakh* [The main factors of emergence of crisis phenomena in industrial enterprises]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 22 (4) (pp. 158–164). [in Ukrainian].

8. Kolodiychuk, A. V. (2015). *Innovatsiynyy rozvytok promyslovosti: zavdannya upravlinnya pry vrakhuvanni umov nedoskonaloyi konkurentsiyi* [Innovative development of industry: the tasks of management taking into account the conditions of imperfect competition]. Lviv: League Press. [in Ukrainian].

9. Kolodiychuk, A. V. (2012). *Informatsiya yak faktor innovatsiynoho rozvytku ekonomiky* [Information as a factor of innovation development of the economy]. In *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini* [Formation of market relations in Ukraine]: Vol. 5/1 (132) (pp. 58–62). [in Ukrainian].

10. Kolodiychuk, A. V., Hushtan, T. V., Molnar, O. S., Vasylykha, N. V., & Chobal, L. Yu. (2021). *Mizhnarodni perevezennya v mizhnarodniy ekonomitsi* [International transportation in the international economy]: Textbook. Lviv: ATB Publishing [in Ukrainian].

11. Tereshchenko L. O., Matiyenko-Zubenko I. I. (2004). *Informatsiyni systemy i tekhnolohiyi v obliku* [Information systems and technologies in accounting]: Textbook. Kyiv: KNEU. [in Ukrainian].

Дані про авторів

Підлипна Радміла Петрівна,

д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування Ужгородського торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету

ORSID :<https://orcid.org/0000-0001-6886-5834>

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Рибакова Леся Петрівна,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Ужгородського торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету

ORSID :<https://orcid.org/0000-0003-4066-1076>
e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Data about the authors

Radmila Pidlypna,

Dr.Sci. of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation of the Uzhhorod Trade and Economic Institute of the State Trade and Economic University
e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Lesya Rybakova,

Ph.D. of Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation of the Uzhhorod Trade and Economic Institute of the State Trade and Economic University
e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Надходження статті до редакції 07.04.2026

Прийнято до друку 21.04.2026

Опубліковано 29.04.2026